

Continuüm van zorg: fase 3 (secundair onderwijs)

Inhoud

1	Wat is fase 3?	3
2	Wanneer wordt een IAC-verslag of OV4-verslag opgemaakt?	3
3	Leerlingen met een IAC-verslag in het gewoon onderwijs.....	4
3.1	Wat is een IAC-verslag?	4
3.2	Wat is een IAC?	4
3.3	Inschrijven met een IAC-verslag in het gewoon onderwijs of bij een wijzigende nood aan aanpassingen	5
3.4	Een IAC in het gewoon secundair onderwijs vormgeven	6
3.4.1	Vertrek steeds van een gemeenschappelijk curriculum (GC)	6
3.4.2	In verbindende samenwerking	7
3.4.3	Werk handelingsplanmatig	8
3.4.4	Maak een begeleidingsplan IAC op	9
3.5	Evaluatie en studiebekrachtiging voor een leerling met een IAC-verslag in het gewoon secundair onderwijs	10
3.6	Toekomstperspectief van leerlingen met een IAC-verslag in het gewoon secundair onderwijs .	11
4	Leerlingen met een OV4-verslag in het gewoon onderwijs.....	12
4.1	Wat is een OV4-verslag?	12
4.2	Inschrijven met een OV4-verslag in het gewoon secundair onderwijs	13
4.3	Het gemeenschappelijk curriculum van een leerling met een OV4-verslag in het gewoon secundair onderwijs vormgeven.....	14
4.3.1	Vertrek steeds van het gemeenschappelijk curriculum	14
4.3.2	In verbindende samenwerking	14
4.3.3	Werk handelingsplanmatig	16
4.3.4	Maak een begeleidingsplan OV4 op	16
4.4	Evaluatie en studiebekrachtiging voor een leerling met een OV4-verslag in het gewoon secundair onderwijs.....	17
4.5	Toekomstperspectief van leerlingen met een OV4-verslag in het gewoon secundair onderwijs	17

5	Leersteun vanuit het leersteunmodel	18
6	Buitengewoon secundair onderwijs	18
6.1	Structuur	18
6.2	Handelingsplanmatig werken en IAC in het buitengewoon onderwijs	19
6.3	Evaluatie en studiebekrachtiging in het buitengewoon secundair onderwijs	20
7	Instrumenten/bronnen	21

1 Wat is fase 3?

We spreken over fase 3 als een leerling over een IAC-verslag of OV4-verslag beschikt. Op dat moment hebben ouders de keuze om voor hun kind studievoortgang te vragen binnen het gewoon onderwijs of om de overstap te maken naar het buitengewoon onderwijs. Wanneer een leerling over een IAC-verslag of OV4-verslag beschikt, dan wordt van de school gewoon onderwijs verwacht dat zij het engagement opnemen om een IAC te realiseren, volgens de [visie van de katholieke dialogeschool](#).

2 Wanneer wordt een IAC-verslag of OV4-verslag opgemaakt?

Vooraleer een IAC-verslag of OV4-verslag wordt opgemaakt, heb je als schoolteam al een hele weg afgelegd. Denk maar aan de voorafgaande fasen van [brede basiszorg](#), [verhoogde zorg](#) en [uitbreiding van zorg](#). Bij de realisatie van het zorgbeleid, had je er aandacht voor dat er

- maximaal ingezet werd op het realiseren van het GC;
- handelingsgericht en flexibel werd omgegaan met dat GC;
- waar nodig redelijke aanpassingen voorzien werden binnen dat GC;
- nagegaan werd of een oriëntering naar een ander GC dat beantwoordt aan de talenten en interesses van de leerling wenselijk en haalbaar is.

Het kan zijn dat het zorgaanbod van je school en de eventuele ondersteuning door externen, geen afdoend antwoord bieden op de onderwijsbehoeften en ondersteuningsbehoeften van de leerling. Bij het leren en participeren botsen deze leerling en deze school op [barrières](#). Het kan zijn dat de aanpassingen disproportioneel of onvoldoende zijn om de leerling in een gemeenschappelijk curriculum mee te nemen. In dat geval heeft de leerling nood aan een IAC-verslag. Als er nood is aan intensieve onderwijskundige, orthopedagogische en orthodidactische ondersteuning en de inzet vereist is van paramedisch, sociaal, medisch, psychologisch of orthopedagogisch personeel om de doelen van het GC en bijkomende doelen te bereiken met reguliere studiebekrachtiging, dan heeft de leerling nood aan een OV4-verslag.¹

De overstap naar een IAC met een IAC-verslag of intensieve ondersteuning voor het behalen van een gemeenschappelijk curriculum met een OV4-verslag, is eerder een uitzondering en een weloverwogen beslissing, in overleg met alle betrokkenen. Het CLB heeft hierin de regie. In de regelgeving is het beschikken over een IAC-verslag een voorwaarde voor een IAC. In de onderwijspraktijk is er echter geen breuklijn tussen de fase van uitbreiding van zorg (fase 2 van het zorgcontinuüm) en een IAC/OV4 met een IAC-verslag of een OV4-verslag (fase 3 van het zorgcontinuüm). Voor het schoolteam betekent het dat het gaat om een ver doorgedreven vorm van differentiatie die verder bouwt op de vorige fasen van het zorgcontinuüm. Voor deze leerlingen met een IAC-verslag werk je met een individueel aangepast curriculum, waarbij je steeds de relatie beoogt met het GC. Eens een leerling een IAC volgt in het gewoon onderwijs, verdwijnt in principe wel het perspectief op een gewone [studiebekrachtiging](#) (zie 3.5).

We maken verder in deze tekst een onderscheid tussen leerlingen met een IAC-verslag in het gewoon onderwijs enerzijds en leerlingen met een OV4-verslag in het gewoon onderwijs anderzijds.

¹ [Codex secundair onderwijs Art 294 § 2](#)

3 Leerlingen met een IAC-verslag in het gewoon onderwijs

3.1 Wat is een IAC-verslag?

Het CLB stelt een IAC-verslag op voor een leerling als blijkt dat de aanpassingen, waaronder remediërende, differentiërende, compenserende en dispenserende maatregelen die nodig zijn om de leerling binnen een gemeenschappelijk curriculum (GC) te blijven meenemen, disproportioneel of onvoldoende zijn. De leerling die beschikt over een IAC-verslag, kan een IAC volgen in het gewoon onderwijs of zich inschrijven in het buitengewoon onderwijs. Een IAC-verslag in het secundair onderwijs vermeldt steeds een type van het buitengewoon onderwijs en een opleidingsvorm (1, 2 of 3), ook als de leerling geen schoolloopt in het buitengewoon onderwijs. De beslissing om te kiezen voor een IAC in het gewoon onderwijs of in het buitengewoon onderwijs ligt bij de ouders en de leerling.

3.2 Wat is een IAC?

Een leerling die beschikt over een IAC-verslag en ervoor kiest om studievoortgang te maken in het gewoon onderwijs, volgt een individueel aangepast curriculum (IAC). Elk IAC-verslag, ongeacht het type (met uitzondering van type 5) van opleidingsvorm 1, 2 of 3, laat toe te kiezen voor een IAC in het gewoon secundair onderwijs.

De regelgever omschrijft in de [codex secundair onderwijs \(art.122/1/0\)](#) een IAC als volgt:

§1. Voor elke leerling met een IAC-verslag wordt, zowel in het gewoon als in het buitengewoon onderwijs, een individueel aangepast curriculum opgemaakt door de klassenraad in afstemming met de leerling tenzij dat niet mogelijk is, met de ouders, met in voorkomend geval de leerondersteuner en waar nodig de CLB-medewerker en andere externe ondersteuners.

§2. Het individueel aangepaste curriculum bevat de doelen die nagestreefd of gerealiseerd zullen worden, volgens de onderwijsbehoeften en ondersteuningsbehoeften van de leerling. Het individueel aangepaste curriculum krijgt vorm op basis van een cyclisch proces van handelingsplanmatig werken.

De klassenraad vertrekt voor de selectie van de doelen van de doelen die door of krachtens decreet- of regelgeving van toepassing zijn op het structuuronderdeel waarin de leerling is ingeschreven. Daarnaast kunnen ook andere doelen worden geselecteerd. De realisatie van de doelen is gericht op de maximale ontplooiing van en leerwinst bij de leerling en met het oog op een zo volwaardig mogelijke participatie aan het klas- en schoolgebeuren en maatschappelijke participatie zoals andere leeftijdsgenoten. Voor leerlingen in het buitengewoon onderwijs wordt actief gewerkt aan de mogelijkheid tot terugkeer naar het gewoon onderwijs.

§3. In het individueel aangepaste curriculum opgenomen doelen met betrekking tot godsdienst, niet-confessionele zedenleer of cultuurbeschouwing zijn gebaseerd op de overeenkomstige leerplannen en zijn in overeenstemming met de internationale en grondwettelijke beginselen inzake de rechten van de mens en van het kind in het bijzonder.

§4. Het individueel aangepaste curriculum bepaalt hoe de doelen gerealiseerd zullen worden en hoe sociale, psychologische, orthopedagogische, medische of paramedische hulpverlening in het onderwijsaanbod wordt geïntegreerd. Daarbij wordt gebruikgemaakt van het netwerk en de ondersteunende partners die betrokken zijn naargelang de onderwijscontext waarin de leerling schoolloopt.

§5. Alle betrokkenen werken samen om een optimaal leer- en ontwikkelingstraject voor de leerling te garanderen. De school is verantwoordelijk voor de opvolging, evaluatie en bijsturing van het traject en coördineert de afstemming tussen alle betrokken partners.

Een IAC beoogt steeds een relatie met het GC van het structuuronderdeel waarvoor de leerling ingeschreven is.

Voorbeeld

Thijs zit in 5 BSO kantoor en volgt samen met zijn klasgenoten de lessen Frans. Nog meer dan voor andere leerlingen leert Thijs zelfredzaam zijn in een aantal relevante situaties: talige bouwstenen inoefenen en gebruiken, zoals kant en klare zinnen die hij als dusdanig in verschillende contexten kan inzetten. Zo oefent hij in de lessen Frans hoe hij een beleefde vraag kan stellen, hoe hij kan aangeven dat hij iets niet begrijpt ... Thijs kan op die manier een portfolio opbouwen van zijn gespreks-, schrijf- en leesvaardigheid ... in een andere taal.

- Meer weten over hoe we een IAC in het zorgcontinuüm situeren: beluister de [podcast](#).
- Laat je inspireren door verhalen van ouders over inclusieve trajecten: beluister de [podcastreeks 'Ouders voor Inclusie vertelt'](#).

3.3 Inschrijven met een IAC-verslag in het gewoon onderwijs of bij een wijzigende nood aan aanpassingen

De ouders en de leerling die beschikt over een IAC-verslag, stellen een vraag voor een IAC.

Er zijn twee situaties waarin je als school deze vraag kan krijgen. In beide situaties is het van belang om de leerondersteuner van meet af aan mee te nemen, bij de afweging van de redelijkheid van de aanpassingen. Dit impliceert dat ondersteuning wordt opgestart zodra de school kennis heeft over het IAC-verslag.

- De leerling **heeft een IAC-verslag** en bezorgt dit aan de school bij de vraag tot inschrijving. De school schrijft de leerling in onder ontbindende voorwaarde en organiseert een overleg met de ouders, de leerling, de klassenraad en het CLB, binnen een redelijke termijn na de inschrijving over de aanpassingen die nodig zijn om de leerling mee te nemen in hetzij een GC (waarbij het CLB het IAC-verslag opheft en eventueel een GC-verslag opmaakt, zie fase 2), hetzij in een IAC. Als de aanpassingen redelijk zijn, wordt de leerling definitief ingeschreven. Als de aanpassingen disproportioneel of onvoldoende zijn voor een IAC, motiveert de school dit volgens de geijkte procedure. De inschrijving wordt ontbonden op het moment dat deze leerling in een andere school is ingeschreven en uiterlijk 1 maand, vakantieperioden niet inbegrepen, na de kennisgeving van de bevestiging van de disproportionaliteit. De school kan ook kiezen om te ontbinden op het einde van het huidige schooljaar of op het einde van het daaropvolgende schooljaar.²
- De leerling **krijgt een IAC-verslag** tijdens zijn schoolloopbaan of de leerling die al een IAC volgt in de school en voor wie de nood aan aanpassingen sterk wijzigt, **krijgt een nieuw IAC-verslag of een aangepast IAC-verslag**. In beide situaties spreken we over 'een wijzigende nood aan

² [Codex secundair onderwijs Art.253/6 § 2](#)

aanpassingen'. De school gaat over tot de afweging van de redelijkheid van de aanpassingen om de leerling (verder) studievoortgang te laten maken binnen een IAC. De school kan met de leerling verder op weg op basis van een (aangepast) IAC of de school kan de inschrijving van de leerling op het einde van het huidige schooljaar of op het einde van het daaropvolgende schooljaar ontbinden mits motivering, volgens de geijkte procedure. De leerling heeft het recht om tot het einde van het schooljaar op de school te blijven. De leerling kan ook (onmiddellijk) de overstap maken naar het buitengewoon onderwijs of kan zich onder ontbindende voorwaarde inschrijven in een andere gewone school. Het schoolteam bespreekt met de ouders, de leerling en het CLB de verschillende mogelijkheden en ondersteunt het keuzeprocess.³

Als voor een leerling al beroep wordt gedaan op een leerondersteuner van het leersteuncentrum waarbij de school is aangesloten, dan betrek je deze best bij het overleg. Is er nog geen leerondersteuning, dan meld je de leerling aan bij het leersteuncentrum.

- Meer informatie over inschrijvingsprocedures voor leerlingen met een IAC-verslag en een wijzigende nood aan aanpassingen, vind je op de PRO.-pagina [Inschrijven onder ontbindende voorwaarde](#) of op het [schematisch overzicht](#).
- De infofiches [Redelijke aanpassingen](#) en [Afweging disproportionaliteit](#) kunnen een handige tool zijn bij de procedure van inschrijven onder ontbindende voorwaarde.

3.4 Een IAC in het gewoon secundair onderwijs vormgeven

We streven naar kwaliteitsvol onderwijs voor alle leerlingen, ook voor leerlingen met een IAC-verslag. We focussen daarbij op de volgende vier uitgangspunten:

- vertrek steeds van het GC;
- doe dit in verbindende samenwerking;
- werk handelingsplanmatig;
- maak een plan dat de praktijk ondersteunt.

Het individueel aangepast curriculum krijgt vorm op basis van een cyclisch proces van handelingsplanmatig werken, een manier van werken waarbij een cyclisch proces wordt gehanteerd dat bestaat uit een beginsituatiebepaling, doelenselectie, voorbereiding, uitvoering en evaluatie⁴.

3.4.1 Vertrek steeds van een gemeenschappelijk curriculum (GC)

Het realiseren van een IAC neemt als vertrekpunt steeds een GC ([leerplannen secundair onderwijs](#)), de verschillende leerplandoelen⁵ en het leren van de klasgroep. Dat wil zeggen dat je voor een IAC altijd een relatie beoogt met het gekozen GC. Ook werkplekleren, waar mogelijk in de vorm van stage, maakt hier deel van uit. Je benadert bij een IAC elke leerling vanuit een ontwikkelingsgericht perspectief, met als doel om maximaal tot leren te komen. Daarbij ga je uit van de mogelijkheden van leerlingen en wat alle leerlingen in de klas bindt ondanks verschillen. Je laat los wat (nog) niet lukt en kijkt naar wat er wel kan. Het gekozen GC hanteer je als streefdoel voor leerlingen met een

³ [Codex secundair onderwijs art.253/6 § 3](#)

⁴ [Codex secundair onderwijs art.122/1/0](#)

⁵ Het gaat hierbij om vakleerplannen, gemeenschappelijk funderende leerplannen, gemeenschappelijke leerplannen ICT en leerplan(nen) basisoptie(s)

IAC. De lat ligt ook hoog voor die leerlingen. Wanneer vastgesteld wordt dat de leerling aansluit bij het GC, voldoet de leerling niet meer aan de voorwaarden van een IAC-verslag. Het IAC-verslag moet dan worden opgeheven door CLB.

Het realiseren van een IAC biedt nieuwe perspectieven voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoefte. Het plaatst schoolteams voor nieuwe uitdagingen. Elk IAC is maatwerk, vraagt creativiteit en 'out of the box'-denken. Het uitwerken van een IAC impliceert vernieuwingsprocessen, processen die gekenmerkt worden door zoeken en groeigericht handelen in situaties waarbij de te verwachten leeruitkomst geen vaststaand gegeven is. Hét IAC bestaat niet, elk IAC is specifiek en op maat: voor deze leerling, met deze mogelijkheden, in deze context en met dit toekomstperspectief. Sommige IAC zullen erg nauw aansluiten bij een GC, andere zullen daar verder vanaf staan.

3.4.2 In verbindende samenwerking

Een IAC realiseer je niet alleen. Verschillende betrokkenen spelen een rol in het traject. Vanzelfsprekend zijn dit de [ouders](#), de school, het CLB, het leersteuncentrum, en eventueel de pedagogische begeleiding. Er zijn ook vaak andere partners zoals thuisbegeleiding, buitenschoolse hulpverlening, multifunctioneel centrum ... Het is dus nodig om het ruime netwerk rondom de leerling in kaart te brengen.

Als school behoud je de regie om het IAC te realiseren. Je hebt de regie over het totale leerproces van elke leerling. Als school ben je verantwoordelijk voor de coördinatie van en de afstemming met de partners die betrokken zijn of aanvullende vormen van ondersteuning die aan de leerling worden geboden in functie van een kwaliteitsvol traject voor de leerling. Het CLB heeft een draaischijffunctie: ze verwijzen leerlingen en hun ouders gericht door naar externe diensten voor bijkomende ondersteuning, begeleiding en/of onderzoek. Het leersteuncentrum geeft elk leersteuntraject vorm met betrokkenheid van de school, de leerling tenzij dat niet mogelijk is, en de ouders. De school en het leersteuncentrum betrekken het CLB waar nodig.

Een IAC-traject vraagt regelmatig [overleg met alle partijen](#). Dialoog over noodzakelijkheid, wenselijkheid en haalbaarheid van het IAC-traject maakt hier essentieel deel van uit. Uiteindelijk wordt bepaald wie wat zal doen en hoe dat in de praktijk zal omgezet worden. Het kan alleen maar slagen in verbindende samenwerking, die vertrekt vanuit een gezamenlijk perspectief en doelgerichtheid met het oog op leren en participeren. Elke partij doet een inbreng vanuit zijn rol. Alle relevante informatie wordt met alle betrokkenen gedeeld (rekening houdend met de privacy). Onderwijsprofessionals en ouders (en waar mogelijk de leerling) als [ervaringsdeskundigen](#) zijn daarbij evenwaardig.

Verbindende samenwerking vraagt een engagement⁶ van alle partijen om in alle omstandigheden in te zetten op deze verbinding, ook wanneer die onder druk komt te staan. Het is erg belangrijk om de blik ruim genoeg te houden. Je hebt niet alleen oog voor de onderwijsbehoefte en de ondersteuningsbehoefte van de leerling maar ook voor de ondersteuningsbehoefte van de leraar en de ouders. In fase 2 (3.2.2.) belichtten we in dat kader al het aspect professionalisering van leraar/zorgteam naast de initiatieven voor individuele hulp. In fase 3 kent dat een verdere continuering (of opstart).

⁶ De school maakt met de ouders afspraken over onder andere individuele leerlingenbegeleiding. Ze doet dit via [de engagementsverklaring](#) die deel uitmaakt van het schoolreglement. Ze is bedoeld om de ouderbetrokkenheid bij de school te vergroten. Het gaat om wederzijdse afspraken.

Voorbeeld

Het kernteam rond Thijs komt om de 6 weken samen om te bekijken of het IAC nog op het juiste spoor zit. Mama, Thijs, de vakleerkracht en de leerondersteuner bekijken dan wat goed loopt en wat bijsturing vraagt. De directie, het CLB en de klastitularis worden over het overleg geïnformeerd. Fundamentele bijstellingen van het IAC gebeuren tijdens de bespreking op de cel leerlingenbegeleiding.

We zetten in op de realisatie van verbindende samenwerking. Een sterke methodiek hiervoor is *Communities of Practice* (COP). COP erkent het belang van de ervaringsdeskundigheid van ouders en leerlingen naast professionele deskundigheid. Het gaat uit van een partnerschapsmodel in plaats van een expertmodel en zet in op regelmatig overleg tussen alle partijen. Praktijkvragen en het komen tot concrete acties staan voorop (deze leerling, in deze klas, met deze leerkracht en die ondersteuning).

Meer informatie over COP:

- in de samenvatting van het doctoraat:
 - Kathleen Mortier, '[Het creëren van ondersteuning voor kinderen met een beperking in klassen van het reguliere onderwijs: van een expertmodel naar een partnerschapsmodel](#)'
- in de artikels:
 - [Communities of practice, verbindend samenwerken om inclusief onderwijs te realiseren](#);
 - [Verbindend samenwerken aan geïntegreerde zorg. Lessen uit het nascholingsproject VeSperAnZa.](#)

Meer informatie over verbindende samenwerking met ouders:

- '[Welke ouder zit er voor mij?](#)'. Beluister de [podcast](#) van Prof. Elisabeth De Schauwer over de verschillende metaforen die van toepassing zijn op de posities van ouders met een kind/jongere in een inclusietraject.
-

3.4.3 Werk handelingsplanmatig

Met het decreet leersteun wordt het begrip handelingsplanmatig werken (HPW) geïntroduceerd voor alle leerlingen met een IAC-verslag in het gewoon en buitengewoon onderwijs. Het HPW is een cyclisch proces en bevat 5 fasen:

- beginsituatiebepaling
- doelselectie
- voorbereiding
- uitvoering
- evaluatie.

De beginsituatiebepaling bouwt verder op de onderwijsbehoeften en ondersteuningsbehoeften van de leerling in de fase van verhoogde zorg en de fase van uitbreiding van zorg. Voor leerlingen met een

IAC-verslag die starten in een nieuwe school voor gewoon of buitengewoon onderwijs start de beginsituatiebepaling op basis van het IAC-verslag of een reeds bestaand IAC.⁷

Meer informatie over [handelingsplanmatig werken](#) binnen Katholiek Onderwijs Vlaanderen

3.4.4 Maak een begeleidingsplan IAC op

Leerlingen met een IAC hebben uitgesproken onderwijsbehoeften en ondersteuningsbehoeften. Je organiseert hun onderwijstraject zo dat zij tot maximale ontwikkeling komen van hun mogelijkheden, waarbij verschillende doelen uit de vakleerplannen van het gekozen GC, het gemeenschappelijk funderend leerplan, het gemeenschappelijk leerplan ICT en eventueel het leerplan basisoptie aan bod komen. Het leren en participeren staan centraal.

Leerlingen met een IAC hebben recht op een kwaliteitsvolle, planmatige aanpak. Het IAC vormgeven, gebeurt op basis van een cyclisch proces van handelingsplanmatig werken. Een synthese van elke fase wordt opgenomen in het begeleidingsplan IAC, wat verder bouwt op het begeleidingsplan dat je als school al gebruikt.

Het opmaken van een begeleidingsplan IAC kadert binnen het zorgbeleid van een school. Een begeleidingsplan IAC bevat de 5 fasen van handelingsplanmatig werken. Hierin beschrijf je:

- de doelen die zullen nagestreefd worden, gebaseerd op het gemeenschappelijk curriculum, rekening houdend met de onderwijsbehoeften en ondersteuningsbehoeften van de leerling;
- informatie over hoe eventueel sociale, psychologische, orthopedagogische, medische of paramedische hulpverlening in het onderwijsaanbod wordt geïntegreerd.

Hoe uitgebreid dat begeleidingsplan IAC moet uitgewerkt worden en hoe frequent het aangepast moet worden, varieert. Voor IAC die nauw aansluiten bij een GC, kan dat bijvoorbeeld eerder beperkt zijn. Voor IAC die een stukje verder afstaan van een GC, ligt de frequentie om het aan te passen hoger. We pleiten voor een sober plan dat de dagelijkse praktijk ondersteunt. Dit begeleidingsplan IAC is terug te vinden in [het leerlingdossier](#).

Bij de opbouw van het plan moet je oog hebben voor de registratie van de gerealiseerde doelen. Dit draagt bij tot de opmaak van een attest van verworven bekwaamheden of tot de beslissing van de klassenraad met betrekking tot de gelijkwaardigheid van doelen.

Het is eigen aan IAC dat ze meer overleg vragen. Uiteraard wordt [handelingsgericht samengewerkt](#) en streef je naar beslissingen waar alle betrokkenen achter staan, in de eerste plaats de leerling en zijn ouders. Aangezien IAC maatwerk zijn, zijn ook de begeleidingsplannen IAC voor leerlingen met een IAC-verslag maatwerk. Het systematisch opvolgen van alle leerlingen, ook leerlingen met een IAC, behoort tot de regie van de school. Voor de opmaak en de uitvoering van het begeleidingsplan IAC werk je samen met een leerondersteuner of IAC-aanspreekpunt van het leersteuncentrum waarbij je school is aangesloten.

⁷ Omzendbrief [SO 64 3.12.1.Individueel aangepast curriculum voor leerlingen met een IAC-verslag](#).

Bij het opmaken van het plan zoeken we een antwoord op de volgende vragen:

- Wat moeten de klasgenoten kennen en kunnen, wat is het doel van de les?
- Hoe kan de leerling participeren en hoe kunnen we de leerling uitdagen om te leren?
- Welke aanpassingen en/of (leer-)ondersteuning heeft de leerling hierbij nodig?

3.5 Evaluatie en studiebekrachtiging voor een leerling met een IAC-verslag in het gewoon secundair onderwijs

Voor leerlingen met een IAC-verslag die een IAC volgen in het gewoon secundair onderwijs, zijn individuele doelen geselecteerd. Daarbij streef je ernaar om zo dicht mogelijk bij het gekozen GC aan te sluiten, met het oog op maximaal leerrendement ook voor deze leerlingen. Het kan een meerwaarde zijn om:

- de maatregelen te noteren die binnen het zorgcontinuüm werden genomen, met extra aandacht voor de dispenserende maatregelen;
- aanknopingspunten te formuleren voor het vervolgtraject in functie van het toekomstperspectief van de leerling;
- de verworven bekwaamheden van de leerling, opgebouwd doorheen het schooljaar, te noteren in een afzonderlijk document waarbij men enerzijds de link legt met het gekozen GC en anderzijds om zicht te krijgen op de studievoortgang.

In principe ontvangen leerlingen met een IAC-verslag die een IAC volgen geen oriënteringsattesten A, B of C, maar wel elk schooljaar [een attest van verworven bekwaamheden](#). De school secundair onderwijs die een attest van verworven bekwaamheden geeft aan een leerling met een IAC, baseert zich daarvoor op het gekozen GC (de leerplannen en leerplandoelen) en lijst op basis hiervan de verworven bekwaamheden op. Een attest van verworven bekwaamheden wordt elk schooljaar toegekend.

Sinds de invoering van het decreet leersteun kan aan de leerlingen met een IAC-verslag voor opleidingsvorm 3, een getuigschrift van het buitengewoon secundair onderwijs van opleidingsvorm 3 gegeven worden, als voldaan wordt aan de volgende voorwaarden:

- het structuuronderdeel opleidingsvorm 3 waarvoor de studiebekrachtiging uitgereikt wordt, sluit inhoudelijk aan bij het studieaanbod van de school die de studiebekrachtiging uitreikt;
- de school voor gewoon secundair onderwijs legt voorafgaandelijk contact met een school voor buitengewoon secundair onderwijs opleidingsvorm 3 om de overeenkomst na te gaan van de doelen die opgenomen zijn in het individueel aangepast curriculum met de doelstellingen van de overeenkomstige opleiding uit het buitengewoon secundair onderwijs, opleidingsvorm 3;
- een vertegenwoordiger van de school voor buitengewoon secundair onderwijs opleidingsvorm 3 is een stemgerechtigd lid van de klassenraad van de school voor gewoon secundair onderwijs.

De Vlaamse minister, bevoegd voor onderwijs en vorming, legt het model van dit getuigschrift en de regels om ze in te vullen, vast.

Het behalen van een gewone certificering staat dus niet voorop, maar is ook niet uitgesloten. Voor sommige leerlingen met een IAC-verslag kan het betekenen dat zij **uitzonderlijk** in aanmerking komen voor een gewone certificering. De klassenraad beslist autonoom op grond van alle beschikbare informatie, of er gelijkwaardigheid is van de doelen van het IAC met de vastgelegde doelen van het structuuronderdeel dat de leerling volgt. De onderwijsinspectie houdt kwaliteitstoezicht op deze bevoegdheid van de klassenraad tijdens de schooldoorlichting.

Scholen kunnen zich laten ondersteunen door de pedagogische begeleiding bij vragen over de gelijkwaardigheid van de doelen.

Meer informatie vind je op de PRO.-pagina [Evaluatie in het secundair onderwijs](#).

3.6 Toekomstperspectief van leerlingen met een IAC-verslag in het gewoon secundair onderwijs

Bij de start van een IAC worden doelen bepaald vanuit het gekozen gemeenschappelijk curriculum in functie van een mogelijk toekomstperspectief. Hoe ziet de leerling zijn toekomst? Hoe zien de ouders de toekomst van hun kind? Wat vinden de klassenraad, leerondersteuners, eventuele partners uit welzijn en gezondheid? Belangrijk is hier om de blik heel erg breed te houden en vroeg genoeg aan dit proces te beginnen. Wees ook waakzaam voor zelfvervullende voorspellingen (self fulfilling prophecy). De zorgregie van de school start vanuit een onderzoekende houding naar interesses en sterktes van de leerling en hoe deze beschermende factoren in functie van de doelen voor de leerling richting kunnen geven aan het IAC. Het doel is groeikansen creëren die de totale ontwikkeling van de leerling ten goede komt en hem versterkt om zich te ontplooiën tot een zo zelfstandig mogelijke volwassene op vlak van vervolgonderwijs, werken, wonen, vrije tijd ...

Naarmate de leerling ouder wordt, zullen de doelen van het IAC-plan meer specifiek geformuleerd worden in functie van het inclusief toekomstperspectief. Dit komt uiteraard explicieter aan bod vanaf de derde graad secundair onderwijs. Denk hierbij aan het organiseren van werkplekieren, waar mogelijk onder de vorm van stage, en het afleggen van een eventuele geïntegreerde proef. In elk van die stappen is het nodig om het netwerk rond de leerling, de ouders, de school, leerondersteuners, externe deskundigen (arbeidsmarkt), de context en de bijzondere partners (onder andere thuisbegeleiding, CLB, multifunctioneel centrum ...) ten volle te betrekken en dat vanuit een gelijkwaardige samenwerking.

Voorbeeld

Reeds vanaf de 1ste graad van het so worden de toekomstdromen van Thijs en zijn ouders in de cel leerlingenbegeleiding verkend en benoemd. In de 2de graad worden die toekomstdromen meegenomen bij de exploratie van praktijkvakken en wordt daarbij de link naar een mogelijke stageplaats gemaakt. Wat zijn de sterktes van Thijs, wat zijn uitdagingen? Op welke doelen moet ingezet worden? Doelen met betrekking tot vaardigheden bij het uitvoeren van de praktijk maar ook doelen in functie van het zich zelfstandig verplaatsen naar een mogelijke stageplaats, gebruik maken van media die ondersteunend zijn in het zich organiseren. In de 3e graad maakt Thijs samen met zijn leerondersteuner een werkstuk waarin hij zijn toekomstplan vormgeeft als alternatieve GIP-opdracht. De school en de ouders leggen hun contacten met betrekking tot mogelijke stageplaatsen samen. Welke komen in aanmerking voor Thijs? Hij verkent een selectie van de verschillende mogelijkheden. De stagebegeleider gaat regelmatig een kijkje nemen en bespreekt de bevindingen samen met Thijs, zijn ouders, de stagementor en de leerondersteuner. Naarmate duidelijker wordt waar Thijs zijn interesses en vaardigheden liggen, worden de periodes van stage langer. Iemand van de dienst ondersteuningsplan (vanuit VAPH) begeleidt Thijs en zijn ouders in het maken van keuzes met betrekking tot wonen en werken na de schoolloopbaan. Er worden contacten gemaakt met de leidinggevendenden van de stageplaats in functie van een mogelijke werkplek na de schoolloopbaan.

Samenwerking met externen en gericht nadenken over het toekomstperspectief van de leerling vanuit een open kijk, spelen een rol bij IAC in alle onderwijsniveaus, maar komen uiteraard explicieter aan bod vanaf de derde graad secundair onderwijs. Op scharniermomenten in de (school)loopbaan van de leerling dringt een uitgebreid overleg tussen alle actoren zich op. Bijzondere partners kunnen dan bijkomend deel uitmaken van dat overleg. We denken aan de [Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding](#) (VDAB), [Gespecialiseerd Team Bemiddeling](#) (GTB), stagebegeleiders, [dienst ondersteuningsplan](#) (DOP), externe hulpverleners (zie bouwsteen [Onderwijsloopbaan](#) van het vademecum zorgbreed en kansrijk onderwijs). Vanuit haar regierol is het steeds aan de school om de partners te betrekken bij elke stap in het proces. Het zoeken naar die geschikte partners is een verantwoordelijkheid van alle betrokkenen.

Een IAC vormgeven voor een leerling is maatwerk. De begeleiding is ontwikkelingsgericht en afgestemd op de ondersteuningsnood. Veel scholen buitengewoon secundair onderwijs hebben een verregaande samenwerking uitgebouwd met verschillende externe partners voor hun leerlingen. Via collegiale consultatie kan er heel wat uitgewisseld worden tussen gewoon- en buitengewoon onderwijs. We denken daarbij bijvoorbeeld aan samenwerking met [maatwerkbedrijven](#), contacten met VDAB en GTB, afspraken met [multifunctionele centra](#) of diensten [rechtstreeks toegankelijke hulp](#), stageplaatsen.

4 Leerlingen met een OV4-verslag in het gewoon onderwijs

4.1 Wat is een OV4-verslag?

Een OV4-verslag kan worden opgemaakt wanneer de leerling het gemeenschappelijk curriculum van het gewoon secundair onderwijs aankan maar nood heeft aan intensieve onderwijskundige en orthopedagogische of orthodidactische ondersteuning om het gemeenschappelijk curriculum te kunnen volgen. Hierbij is de inzet van paramedisch, sociaal, medisch, psychologisch of orthopedagogisch personeel noodzakelijk om dit mogelijk te maken. Het gaat hier over cumulatieve voorwaarden: de nood aan aanpassingen én de nood aan intensieve ondersteuning én de inzet van paramedisch, sociaal, medisch, psychologisch of orthopedagogisch personeel. In het OV4-verslag dient ook opgenomen te worden voor welke onderdelen van het gemeenschappelijk curriculum welke specifieke aanpassingen en ondersteuning noodzakelijk is om het gemeenschappelijk curriculum te realiseren. Er dient ook in algemene termen aangegeven te worden op welke manier de intensieve ondersteuning en bijkomend niet-onderwijskundig personeel zal worden ingezet bij de realisatie van het gemeenschappelijk curriculum.

Het CLB kan overgaan tot de opmaak van een OV4-verslag als:

- de fasen van het zorgcontinuüm voor de betreffende leerling zijn doorlopen, tenzij de school in uitzonderlijke omstandigheden kan motiveren dat het doorlopen van een bepaalde fase niet relevant is;
- de aanpassingen, waaronder remediërende, differentiërende, compenserende en dispenserende maatregelen, alsook intensieve onderwijskundige en orthopedagogische of orthodidactische ondersteuning, en de inzet van paramedisch, sociaal, medisch, psychologisch of orthopedagogisch personeel noodzakelijk zijn om de leerling binnen het gemeenschappelijk curriculum te blijven meenemen en de doelen van het gemeenschappelijk curriculum en de bijkomende doelen te bereiken en de reguliere studiebekrachtiging te behalen;
- duidelijk is welke aanpassingen, met toepassing van handelingsplanmatig werken en op basis van de onderwijsbehoeften en ondersteuningsbehoeften van de leerling, er voor welke onderdelen van het gemeenschappelijk curriculum nodig zijn, alsook op welke manier de intensieve

onderwijskundige, orthopedagogische en orthodidactische ondersteuning en de inzet van paramedisch, sociaal, medisch, psychologisch of orthopedagogisch personeel zal worden ingezet bij de realisatie van het gemeenschappelijk curriculum;

- de onderwijsbehoeften van de leerling zijn omschreven met toepassing van een classificatiesysteem dat wetenschappelijk onderbouwd is en gebaseerd is op een interactionele visie en een sociaal model van handicap;
- de onderwijsbehoeften van de leerling niet louter toe te schrijven zijn aan een gelijkheidsindicator van de leerling;
- duidelijk is welk type van buitengewoon onderwijs voor de leerling van toepassing is. Een OV4-verslag kan alleen voor volgende types worden opgemaakt: type 3, 4, 6, 7 en 9.

4.2 Inschrijven met een OV4-verslag in het gewoon secundair onderwijs

De ouders en de leerling die beschikt over een OV4-verslag, stellen een vraag naar inschrijving voor het gemeenschappelijk curriculum met intensieve ondersteuning⁸.

Er zijn twee situaties waarin je als school deze vraag kan krijgen. In beide situaties is het van belang om de leerondersteuner van meet af aan mee te nemen, bij de afweging van de redelijkheid van de aanpassingen. Dit impliceert dat ondersteuning wordt opgestart zodra de school kennis heeft over het OV4-verslag.

- De leerling heeft een OV4-verslag en bezorgt dit aan de school bij de vraag tot inschrijving. De school schrijft de leerling onder ontbindende voorwaarde in en organiseert een overleg met de ouders, de leerling, de klassenraad en het CLB, binnen een redelijke termijn na de inschrijving over de aanpassingen die nodig zijn om de leerling mee te nemen in een gemeenschappelijk curriculum, in geval van een OV4-verslag met inzet van intensieve ondersteuning. Als de school na het overleg de aanpassingen die nodig zijn om de leerling mee te nemen in een gemeenschappelijk curriculum, proportioneel acht, heft het centrum voor leerlingenbegeleiding OV4-verslag op of maakt het een GC-verslag op. Als de school na het overleg de aanpassingen die nodig zijn om de leerling mee te nemen in een gemeenschappelijk curriculum met intensieve ondersteuning disproportioneel acht, wordt de inschrijving ontbonden op het moment dat die leerling in een andere school is ingeschreven en uiterlijk een maand, vakantieperioden niet inbegrepen, na de kennisgeving van de bevestiging van de disproportionaliteit. De school kan ook kiezen om te ontbinden op het einde van het huidige schooljaar of op het einde van het daaropvolgende schooljaar;
- De leerling krijgt een OV4-verslag tijdens zijn schoolloopbaan omdat de nood aan aanpassingen voor de leerling wijzigt en de onderwijsbehoeften van die aard zijn dat voor de leerling een OV4-verslag dan wel een wijziging van een OV4-verslag nodig is, organiseert de school een overleg met de klassenraad, de betrokken personen en het CLB. Als een OV4-verslag wordt opgemaakt of gewijzigd, beslist de school op basis van het overleg om de leerling op vraag van de betrokken personen studievoortgang te laten maken binnen het gemeenschappelijk curriculum met intensieve ondersteuning of om de inschrijving van de leerling op het einde van het huidige schooljaar of op het einde van het daaropvolgende schooljaar te ontbinden, mits motivering, volgens de geijkte procedure. De leerling heeft het recht om tot het einde van het schooljaar op de school te blijven. De leerling kan ook (onmiddellijk) de overstap maken naar het buitengewoon onderwijs of kan zich onder ontbindende voorwaarde inschrijven in een andere gewone school.

⁸ [Codex secundair onderwijs art.253/6](#)

Het schoolteam bespreekt met de ouders, de leerling en het CLB de verschillende mogelijkheden en ondersteunt het keuzeproces.

Als voor een leerling al beroep wordt gedaan op een leerondersteuner van het leersteuncentrum waarbij de school is aangesloten, dan betrek je deze best bij het overleg. Is er nog geen leerondersteuning, dan meld je de leerling aan bij het leersteuncentrum.

4.3 Het gemeenschappelijk curriculum van een leerling met een OV4-verslag in het gewoon secundair onderwijs vormgeven

We streven naar kwaliteitsvol onderwijs voor alle leerlingen, ook voor leerlingen met een OV4-verslag.

We focussen daarbij op de volgende vier uitgangspunten:

- vertrek van het gekozen GC;
- doe dit in verbindende samenwerking;
- werk handelingsplanmatig;
- maak een plan dat de praktijk ondersteunt.

Het gemeenschappelijk curriculum van de leerling met een OV4-verslag krijgt vorm op basis van een cyclisch proces van handelingsplanmatig werken, een manier van werken die bestaat uit een beginsituatiebepaling, doelenselectie, voorbereiding, uitvoering en evaluatie.⁹

4.3.1 Vertrek steeds van het gemeenschappelijk curriculum

De leerling volgt het gemeenschappelijk curriculum, waarbij rekening wordt gehouden met de onderwijsbehoeften en de ondersteuningsbehoeften van de leerling en de intensieve ondersteuning en de inzet van paramedisch, sociaal, medisch, psychologisch of orthopedagogisch personeel die hierbij nodig is. De klassenraad geeft vorm aan het gemeenschappelijk curriculum en de aanpassingen die nodig zijn. De klassenraad selecteert ook bijkomende doelen, afhankelijk van de onderwijsbehoeften en ondersteuningsbehoeften van de leerling. De vormgeving van het gemeenschappelijk curriculum, met inbegrip van de aanpassingen en bijkomende doelen, gebeurt op basis van een cyclisch proces van handelingsplanmatig werken. De klassenraad stemt af met de leerling tenzij dat niet mogelijk is, de ouders, waar nodig de CLB-medewerker en in voorkomend geval de leerondersteuner en andere externe ondersteuners. In samenspraak wordt bepaald hoe de doelen worden gerealiseerd en hoe de sociale, psychologische, orthopedagogische, medische of paramedische hulpverlening in het onderwijsaanbod wordt geïntegreerd¹⁰.

4.3.2 In verbindende samenwerking

Om een optimaal leer- en ontwikkeltraject voor de leerling met een OV4-verslag uit te werken en te garanderen, is samenwerking met alle betrokkenen van belang. Vanzelfsprekend zijn dit de ouders, waar mogelijk de leerling, de school, het CLB, het leersteuncentrum en eventueel de pedagogische (vak)begeleiding. Daarnaast zijn er ook vaak andere partners zoals thuisbegeleiding, buitenschoolse hulpverlening, multifunctioneel centrum ... Het is nodig om het ruime netwerk rondom de leerling in kaart te brengen.

Als school heb je de regie over het totale leerproces van de leerling en ben je verantwoordelijk voor de opvolging, evaluatie en bijsturing van het traject, maar ook de afstemming met de partners die

⁹ [Codex secundair onderwijs art.122/1/1](#)

¹⁰ [Omzendbrief SO 64 3.12.2. Gemeenschappelijk curriculum voor leerlingen met een OV4-verslag](#)

betrokken zijn of aanvullend ondersteuning bieden in functie van een kwaliteitsvol traject voor de leerling. Het CLB heeft een draaischijffunctie: ze verwijzen leerlingen en hun ouders gericht door naar externe diensten voor bijkomende ondersteuning, begeleiding en/of onderzoek. Het leersteuncentrum geeft elk leersteuntraject vorm met betrokkenheid van de school, de leerling tenzij dat niet mogelijk is, en de ouders. De school en het leersteuncentrum betrekken het CLB waar nodig.

Regelmatig [overleg en dialoog met alle partijen](#) over de noodzakelijkheid, wenselijkheid en haalbaarheid van het leer- en ontwikkeltraject van de leerling is essentieel. Samen wordt bepaald wie wat zal doen en hoe dat in de praktijk zal omgezet worden. Alle relevante informatie wordt met alle betrokkenen gedeeld (rekening houdend met de privacy). Onderwijsprofessionals en ouders (en waar mogelijk de leerling) als [ervaringsdeskundigen](#) zijn daarbij evenwaardig.

Verbindende samenwerking vraagt een engagement¹¹ van alle partijen om in alle omstandigheden in te zetten op deze verbinding, ook wanneer die onder druk komt te staan. Het is erg belangrijk om de blik ruim genoeg te houden. Je hebt niet alleen oog voor de onderwijsbehoeften en de ondersteuningsbehoeften maar ook voor de ondersteuningsbehoeften van de leraar en de ouders. In fase 2 (3.2.2.) belichtten we in dat kader al het aspect professionalisering van leraar/zorgteam naast de initiatieven voor individuele hulp. In fase 3 kent dat een verdere continuering (of opstart).

We zetten in op de realisatie van verbindende samenwerking. Een sterke methodiek hiervoor is *Communities of Practice* (COP). COP erkent het belang van de ervaringsdeskundigheid van ouders en leerlingen naast professionele deskundigheid. Het gaat uit van een partnerschapsmodel in plaats van een expertmodel en zet in op regelmatig overleg tussen alle partijen. Praktijkvragen en het komen tot concrete acties staan voorop (deze leerling, in deze klas, met deze leerkracht en die ondersteuning ...).

Meer informatie over COP:

- in de samenvatting van het doctoraat:
 - Kathleen Mortier, '[Het creëren van ondersteuning voor kinderen met een beperking in klassen van het reguliere onderwijs: van een expertmodel naar een partnerschapsmodel](#)'
- in de artikels:
 - [Communities of practice, verbindend samenwerken om inclusief onderwijs te realiseren](#);
 - [Verbindend samenwerken aan geïntegreerde zorg. Lessen uit het nascholingsproject VeSperAnZa](#).

Meer informatie over verbindende samenwerking met ouders:

- '[Welke ouder zit er voor mij?](#)'. Beluister de [podcast](#) van Prof. Elisabeth De Schauwer over de verschillende metaforen die van toepassing zijn op de posities van ouders met een kind/jongere in een inclusietraject.
-

¹¹ De school maakt met de ouders afspraken over onder andere individuele leerlingenbegeleiding. Ze doet dit via [de engagementsverklaring](#) die deel uitmaakt van het schoolreglement. Ze is bedoeld om de ouderbetrokkenheid bij de school te vergroten. Het gaat om wederzijdse afspraken.

4.3.3 Werk handelingsplanmatig

Met het decreet leersteun wordt het begrip handelingsplanmatig werken (HPW) geïntroduceerd voor alle leerlingen met een IAC- of OV4-verslag in het gewoon en buitengewoon onderwijs. Het HPW is een cyclisch proces en bevat 5 fasen:

- beginsituatiebepaling
- doelselectie
- voorbereiding
- uitvoering
- evaluatie.

De beginsituatiebepaling bouwt verder op de onderwijsbehoeften en ondersteuningsbehoeften van de leerling in de fase van verhoogde zorg en de fase van uitbreiding van zorg. Voor leerlingen met een OV4-verslag die starten in een nieuwe school voor gewoon of buitengewoon onderwijs start de beginsituatiebepaling op basis van het OV4-verslag of een reeds bestaand OV4-verslag.

Meer informatie over [handelingsplanmatig werken](#) binnen Katholiek Onderwijs Vlaanderen

4.3.4 Maak een begeleidingsplan OV4 op

Je organiseert het onderwijstraject van de leerling dusdanig dat de realisatie van de doelen zowel gericht is op de maximale ontplooiing als op leerwinst bij de leerling en met het oog op een zo volwaardig mogelijke participatie aan het klas- en schoolgebeuren en maatschappelijke participatie zoals andere leeftijdsgenoten. De reguliere studiebekrachtiging blijft het doel.

Leerlingen met een OV4-verslag hebben recht op een kwaliteitsvolle, planmatige aanpak. Het GC voor een leerling met een OV4-verslag vorm geven, gebeurt op basis van een cyclisch proces van handelingsplanmatig werken. Een synthese van elke fase wordt opgenomen in het begeleidingsplan OV4, wat verder bouwt op het begeleidingsplan dat je als school al gebruikt.

Het opmaken van een begeleidingsplan OV4 kadert binnen het zorgbeleid van de school. Een begeleidingsplan OV4 bevat de 5 fasen van handelingsplanmatig werken. Hierin beschrijf je:

- de aanpassingen die nodig zijn, waaronder remediërende, differentiërende, compenserende en dispenserende maatregelen, en voor welke onderdelen van het gemeenschappelijk curriculum welke specifieke aanpassingen noodzakelijk zijn om het gemeenschappelijk curriculum te realiseren;
- de ondersteuning die nodig is, met name intensieve onderwijskundige en orthopedagogische of orthodidactische ondersteuning;
- de inzet van paramedisch, sociaal, medisch, psychologisch of orthopedagogisch personeel die noodzakelijk is om de leerling binnen het gemeenschappelijk curriculum te blijven meenemen, de doelen van het gemeenschappelijk curriculum en de bijkomende doelen te bereiken, en de reguliere studiebekrachtiging te behalen.

4.4 Evaluatie en studiebekrachtiging voor een leerling met een OV4-verslag in het gewoon secundair onderwijs

Net zoals anderen leerlingen breng je de ontwikkeling en de resultaten van een leerling met een OV4-verslag in kaart. Je maakt hierbij gebruik van verschillende evaluatievormen én je past bij de evaluatie ook de afgesproken aanpassingen en maatregelen toe omdat het recht op redelijke aanpassingen ook dan geldt. Het doel van evaluatie is om zicht te krijgen op het leerproces van de leerling en de leerling ook goed te kunnen oriënteren.

Leerlingen met een OV4-verslag volgen het gemeenschappelijk curriculum en kunnen de gewone studiebekrachtiging van het secundair onderwijs behalen. De delibererende klassenraad is verplicht om op het einde van het schooljaar een beslissing te nemen over het geslaagd of niet geslaagd zijn voor het geheel van de vorming. De klassenraad beslist autonoom, op grond van alle beschikbare informatie.

Afhankelijk van de studierichting en de finaliteit (Arbeidsmarktgericht, Doorstroom of combinatie) wordt de leerling met een OV4-verslag georiënteerd naar de arbeidsmarkt en/of hoger onderwijs.

Meer informatie vind je op de PRO.-pagina [Evaluatie in het secundair onderwijs](#).

4.5 Toekomstperspectief van leerlingen met een OV4-verslag in het gewoon secundair onderwijs

Bij de start van het onderwijstraject wordt naast het bepalen van de intensieve ondersteuning en inzet van paramedisch, sociaal, medisch, psychologisch of orthopedagogisch personeel ook bijkomende doelen vastgelegd afhankelijk van de onderwijsbehoeften en ondersteuningsbehoeften van de leerling, nodig om het gemeenschappelijk curriculum te behalen. Het is de bedoeling om de leerling groeikansen te geven die de totale ontwikkeling ten goede komt en de leerling versterkt om zich te ontplooiën tot een zo zelfstandig mogelijke volwassene op vlak van vervolgonderwijs, werken, wonen ... Belangrijk is om de blik heel erg breed te houden en waakzaam te zijn voor zelfvullende voorspellingen (self fulfilling prophecy).

Het gericht nadenken over het toekomstperspectief van de leerling vanuit een open kijk komt op scharniermomenten in de schoolloopbaan uitgebreid aan bod, en explicieter vanaf de derde graad secundair onderwijs. Bijzondere partners kunnen dan bijkomend deel uitmaken van dat overleg. We denken aan de [Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding](#) (VDAB), [Gespecialiseerd Team Bemiddeling](#) (GTB), stagebegeleiders, [dienst ondersteuningsplan](#) (DOP), externe hulpverleners (zie bouwsteen [Onderwijsloopbaan](#) van het vademecum zorgbreed en kansrijk onderwijs). Vanuit haar regierol is het steeds aan de school om de partners te betrekken bij elke stap in het proces. Het zoeken naar die geschikte partners is een verantwoordelijkheid van alle betrokkenen. Veel scholen buitengewoon secundair onderwijs hebben een verregaande samenwerking uitgebouwd met verschillende externe partners voor hun leerlingen. Via collegiale consultatie kan er heel wat uitgewisseld worden tussen gewoon- en buitengewoon onderwijs.

5 Leersteun vanuit het leersteunmodel

Elke leerling die beschikt over een IAC-verslag of OV4-verslag, heeft recht op leerondersteuning vanuit het leersteuncentrum waarbij de school is aangesloten. Dat recht start op dag één van de inschrijving, ook al gaat het op dat moment om een inschrijving onder ontbindende voorwaarde. Een afweging van de redelijkheid van aanpassingen kan immers niet gemaakt worden als er geen of onvoldoende zicht is op de mogelijke ondersteuning. De gewone school kan in samenspraak met de ouders een ondersteuningsvraag stellen aan het leersteuncentrum waarbij de school is aangesloten.

Een leersteuncentrum heeft de opdracht om de school leersteun te bieden op basis van de onderwijsbehoeften en ondersteuningsbehoeften van de leerling, de leerkracht en het schoolteam met een maximaal effect op de klasvloer. De leersteun krijgt vorm op basis van een proces van handelingsplanmatig werken en vanuit een handelingsgerichte samenwerking tussen minstens de leerondersteuner, de leerkracht, de leerling, de ouders en het schoolteam. Verschillende vormen van expertise, met name onderwijskundige, handicapspecifieke, inclusie-expertise als expertise op het vlak van coaching worden daarvoor ingezet.

Leersteun voor een leerling met een IAC-verslag of OV4-verslag wordt in samenspraak met alle partners georganiseerd. Het is een gezamenlijke verantwoordelijkheid om te blijven zoeken naar mogelijkheden.

De tool ‘organisatiekwadrant’ helpt om de nood aan ondersteuning en aanpassingen voor leerlingen met een IAC-verslag in kaart te brengen.

6 Buitengewoon secundair onderwijs

6.1 Structuur

Leerlingen met een IAC-verslag of OV4-verslag kunnen kiezen voor gewoon onderwijs of voor een overstap naar het buitengewoon onderwijs. Daarom nemen we hier de basisinformatie rond het buitengewoon onderwijs (buo) op. Het buo wordt ingericht voor kinderen en jongeren die, tijdelijk of permanent, nood hebben aan een specifieke, ortho didactische setting. Meer informatie kun je op onze [website](#) vinden. We onderscheiden de volgende types van buitengewoon onderwijs:

- Type basisaanbod: voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften voor wie het gemeenschappelijk curriculum met redelijke aanpassingen niet haalbaar is in een school voor gewoon onderwijs.
- Type 2: voor leerlingen met een verstandelijke beperking.
- Type 3: voor leerlingen met een emotionele of gedragsstoornis, maar zonder verstandelijke beperking.
- Type 4: voor leerlingen met een motorische beperking.
- Type 5: voor leerlingen in een ziekenhuis, een preventorium of een residentiële setting.
- Type 6: voor leerlingen met een visuele beperking.
- Type 7: voor leerlingen met een auditieve beperking of een spraak- of taalstoornis.
- Type 9: voor leerlingen met een autismespectrumstoornis, maar zonder verstandelijke beperking.

In het buitengewoon secundair onderwijs zijn er naast de types ook nog vier opleidingsvormen. Elk van die opleidingsvormen streeft een bepaalde doelstelling (finaliteit) na:

- Opleidingsvorm 1: sociale aanpassing
Deze opleidingsvorm geeft een sociale vorming met het oog op integratie in een beschermd leefmilieu.
- Opleidingsvorm 2: sociale aanpassing en arbeidsgeschiedmaking
Deze opleidingsvorm geeft een algemene en sociale vorming en een arbeidstraining met het oog op integratie in een beschermd leef- en werkmilieu.
- Opleidingsvorm 3: beroepsonderwijs
Deze opleidingsvorm geeft een sociale vorming en een beroepsvorming met het oog op integratie in een gewoon leef- en werkmilieu. Er worden verschillende opleidingen georganiseerd.
- Opleidingsvorm 4: algemeen, beroeps-, kunst- en technisch onderwijs
Deze opleidingsvorm geeft een voorbereiding op een studie in het hoger onderwijs en op de integratie in het actieve leven. De studierichtingen komen overeen met de studierichtingen uit het gewoon voltijds secundair onderwijs.

In onderstaand schema zie je welke opleidingsvorm in welk type wordt georganiseerd.

Type	Opleidingsvorm			
	OV1	OV2	OV3	OV4
BA			x	
2	x	x		
3	x	x	x	x
4	x	x	x	x
5				x
6	x	x	x	x
7	x	x	x	x
9	x	x	x	x

In het decreet leersteun wordt sterk de nadruk gelegd op terugkeer naar het gewoon onderwijs, waarbij zowel de mogelijkheden voor het volgen van een GC of het volgen van een IAC dienen bekeken te worden. Van scholen voor buitengewoon onderwijs wordt verwacht dat ze actief werken aan de mogelijkheid tot terugkeer naar het gewoon onderwijs. Ook scholen voor buitengewoon onderwijs werken voortaan met individueel aangepaste curricula die worden opgesteld op basis van het cyclisch proces van handelingsplanmatig werken. Leerlingen met een OV4-verslag volgen ook in het buitengewoon secundair onderwijs het gemeenschappelijk curriculum van de studierichting in het gewoon onderwijs.

6.2 Handelingsplanmatig werken en IAC in het buitengewoon onderwijs

Het buitengewoon onderwijs heeft als opdracht om vanuit de specifieke noden van elke leerling te werken aan het ontwikkelen in leren en leven. Om dit proces kwaliteitsvol te laten verlopen, wordt gewerkt vanuit het cyclisch proces van handelingsplanmatig werken.

Handelingsplanmatig werken is een manier van werken waarbij een cyclisch proces wordt gehanteerd dat bestaat uit een beginsituatiebepaling, doelenselectie, voorbereiding, uitvoering en evaluatie. Deze 5 fasen hebben constant een invloed hebben op elkaar.

In de **beginsituatie** draait alles om brede beeldvorming: een goed zicht krijgen op de leerling en zijn ontwikkeling. Een goede beeldvorming leidt tot het formuleren van de onderwijsbehoeften, ondersteuningsbehoeften en opvoedingsbehoeften. Er wordt rekening gehouden met omgevings- en persoonskenmerken. Daarbij is er aandacht voor de leerinhouden, voor belemmerende en bevorderende factoren en voor de competenties en talenten. De beeldvorming helpt om de zone van de naaste ontwikkeling te bepalen. Dat is de opstap naar een selectie van specifieke doelen.

In de **doelenfase** worden focusdoelen geselecteerd in functie van het ontwikkelingsperspectief, aansluitend bij de onderwijsbehoeften, ondersteuningsbehoeften en opvoedingsbehoefte. Er zijn twee decreetale doelenkaders nl. ontwikkelingsdoelen en opleidingsprofielen. Ontwikkelingsdoelen zijn na te streven, de doelen van het [opleidingsprofiel](#) moeten behaald worden om een maximale studiebekrachtiging te behalen¹².

In de **voorbereidingsfase** overlegt het team over de werkvormen en organisatie die het best helpen om de vooropgestelde doelen bij een bepaalde groep of leerling na te streven. De aanwezige expertise van diverse disciplines, zoals bijv. logopedisten, kinesisten, orthopedagogen, sociaal verpleegkundigen ... binnen het team wordt hierbij benut. Er wordt afgesproken: wie doet wat, waar en wanneer, met welke strategieën, werkvormen en organisatie?

Tijdens de **uitvoeringsfase** wordt uitgevoerd wat interdisciplinair is vastgelegd.

Ten slotte worden in de **evaluatiefase** de vooropgestelde doelen geëvalueerd. Deze fase behelst de observatie, het evalueren van proces en producten, de communicatie met de leerling en de ouders. Er wordt vastgesteld welk effect er is op de ontwikkeling. De efficiëntie van de vooropgestelde strategieën, werkvormen en organisatie wordt geëvalueerd. De leraar reflecteert op het eigen handelen binnen het totaal cyclisch proces van handelingsplanning. Op die manier wordt de evaluatie de start van een nieuwe cyclus. Het levert data op voor een nieuwe beginsituatie.

6.3 Evaluatie en studiebekrachtiging in het buitengewoon secundair onderwijs

De klassenraad en het CLB evalueren regelmatig of de leerling mits redelijke aanpassingen een GC of een IAC kan volgen in het gewoon onderwijs. Op basis van het cyclisch proces van handelingsplanmatig werken geeft de school voor buitengewoon secundair onderwijs, in samenspraak met de ouders, jaarlijks aan het CLB door voor welke leerlingen een evaluatie over de inschrijving van de leerling in het buitengewoon secundair onderwijs aangewezen is. Ouders kunnen die evaluatie ook rechtstreeks aan het CLB vragen. De evaluatie gebeurt door het CLB op basis van een handelingsgericht diagnostisch traject samen met de ouders, de leerling en de school, waarbij samen wordt bekeken of de leerling kan terugkeren naar het gewoon secundair onderwijs binnen het gemeenschappelijk curriculum, of om een individueel aangepast curriculum te volgen.

Als ouders voor een leerling beslissen om terug te keren naar het gewoon secundair onderwijs, ondersteunen de school voor buitengewoon secundair onderwijs en het CLB de ouders bij het vinden van en bij de overstap naar een school voor gewoon secundair onderwijs. Als de leerling een GC-verslag heeft, wordt de leerling ingeschreven in het gewoon onderwijs. Een leerling met een IAC-verslag of OV4-verslag wordt onder ontbindende voorwaarde ingeschreven met het oog op de afweging van de redelijkheid van de aanpassingen. In dat geval zet de school buo in op een warme

¹² Voor het realiseren van het opleidingsprofiel (beroepskwalificaties) in OV3 worden leerlijnen uitgebouwd over de verschillende fases: oriëntatie, opleidings- kwalificatie- en integratiefase. Er worden maximale kansen ingebouwd met versnellingsmogelijkheden enerzijds en verlengde leertijd anderzijds.

overdracht naar het gewoon onderwijs. Als een overstap naar het gewoon onderwijs (nog) niet mogelijk is, kan de inschrijving in het buitengewoon onderwijs behouden of verlengd worden.

Het behoort tot de autonomie van de klassenraad om op grond van alle beschikbare informatie te beslissen over de toekenning van attesten, studiebewijzen of diploma. Dit is afhankelijk van de opleidingsvorm die door de leerling gevolgd wordt.

Leerlingen in OV4 krijgen de studiebekrachtiging van de studierichting gewoon onderwijs die ze volgen.

Meer informatie vind je op de PRO.-pagina [Studiebewijzen in het buitengewoon secundair onderwijs](#).

7 Instrumenten/bronnen

Katholiek Onderwijs Vlaanderen

- [Handelingsplanmatig werken](#)
- [Communities of practice, verbindend samenwerken om inclusief onderwijs te realiseren](#)

Potential

- Het [professionaliseringstraject voor schoolteams](#) biedt concrete informatie en werkvormen om met je team na te denken en te groeien in het omgaan met diversiteit en het realiseren van meer inclusief onderwijs. Wil je hier als school een traject rond lopen, kan je terecht bij de pedagogisch begeleiders zorg & kansen van de [Dienst Lerenden](#).
- Een reeks [vragen](#) helpt je om snel en gericht aan de slag te gaan en een beetje wegwijs te worden in de 'veelheid' van potential. Laat je niet overdonderen, maak keuzes en begin klein.
- Er is heel wat [videomateriaal](#) beschikbaar om mee aan de slag te gaan.

Andere

- Mortier, K. 2010. Mortier, K. 2010. [Het creëren van ondersteuning voor kinderen met een beperking in klassen van het regulier onderwijs: van expertmodel naar een partnerschapsmodel](#). U-Gent.
- Omzendbrief [Leersteun in het basis- en secundair onderwijs - NO/2023/01](#).

